

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Program för Ekologisk hållbarhet

Antaget av kommunfullmäktige den 4 februari 2021

DNR:2017/01953

VÄSTERÅS STAD

Innehållsförteckning	
Inledning	3
Utgångspunkter	4
FNs globala mål för hållbar utveckling	4
Sveriges miljömål	5
Planetära gränser	5
Ekologiskt fotavtryck	6
Hur modellerna kompletterar varandra	7
Mål och målområden	8
Samhällsplanering och infrastruktur	9
Värna och utveckla naturvärden	11
Konsumtion och engagerade invånare	13
Genomförande och uppföljning	15
Miljöpolicy	16
Ordlista	17

Program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
Policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
Handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
Riktlinje	säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Inledning

Syfte

Västerås stads program för ekologisk hållbarhet ska verka för att säkra och stärka den ekologiska hållbarheten. Målet är att Västerås år 2045 ska vara långsiktigt ekologiskt hållbart. Programmet ska peka ut riktningen för kommunens miljöarbete och leda utvecklingen så att Västerås ständigt uppnår ökad ekologisk hållbarhet. Programmet konkretiseras och omsätts i handlingsplaner som hanterar olika ämnesområden. Handlingsplanerna beskriver mer detaljerat strategier, mål, åtgärder och ansvar för respektive område i tidsperspektivet 3-5 år. I handlingsplanerna konkretiseras ambitionsnivå och genomförandetak där bland annat ekologiska, ekonomiska- och verksamhetsmässiga konsekvenser utgör viktiga faktorer. Program för ekologisk hållbarhet ersätter det tidigare Miljöprogrammet från 2005. Nuvarande handlingsplaner som tillhör Miljöprogrammet fortsätter att gälla tills de revideras.

Programmet är styrande för koncernen Västerås stad (förvaltningar och helägda bolag). Det ska involvera och inspirera alla invånare, näringsliv och organisationer i Västerås. Det betyder att kommunen ska informera om avsikterna med programmet och erbjuda möjligheter för alla i kommunen att bidra till ökad ekologisk hållbarhet. Programmet är en viktig utgångspunkt när program och handlingsplaner inom alla områden i Västerås stad tas fram.

I programmet finns koncernens miljöpolicy som beskriver principer och vägval för att organisationen ska agera på ett ekologiskt hållbart sätt. Miljöpolicyen syftar till att underlätta för medarbetarna i det vardagliga arbetet. De verksamheter i Västerås stad som arbetar enligt ett miljöledningssystem använder denna miljöpolicy för sitt miljöledningssystem.

Bakgrund

Ekologisk hållbarhet är en av tre delar i begreppet hållbar utveckling och den del som beskriver förutsättningarna och ramarna för att kunna uppnå social och ekonomisk hållbarhet nu och för kommande generationer. Utan ekosystemen kan inte människan livnära sig och skapa en ekonomisk utveckling. Idag är miljöbelastning på vår jord ohållbar till stor del på grund av människans inverkan på ekosystemen. Det riskerar att påverka både ekonomi och välfärd negativt. För att klara de ekologiska påfrestningarna behöver samhället bli långt mer effektivt i hushållning och användning av naturresurser.

Programmet utgår bland annat från vetenskapliga modeller som beskriver gränser eller ramar för ekologisk hållbarhet. Utgångspunkterna är FN:s globala mål för hållbar utveckling, de svenska miljömålen, de planetära gränserna samt ekologiskt fotavtryck.

Utgångspunkter

Program för ekologisk hållbarhet har sina utgångspunkter i politiskt antagna mål på nationell och internationell nivå samt vetenskapliga modeller som beskriver gränser eller ramar att hålla sig inom för att det ska vara ekologiskt hållbart. Programmet tar också hänsyn till miljösituationen i Västerås samt de lagar som finns inom miljöområdet.

Målen och modellerna är till viss del överlappande. De använder ofta olika perspektiv och alla tillför viktiga pusselbitar i ett hållbart samhälle. De mål som programmet utgår ifrån är FN:s globala mål för hållbar utveckling samt Sveriges miljömål och modellerna är planetära gränser och ekologiska fotavtryck.

FN:s globala mål för hållbar utveckling¹

Vid ett toppmöte år 2015 beslutade FN om en Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan innehåller 17 globala mål och 169 delmål. Flera av målen handlar om den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling, till exempel att stoppa förlusten av biologisk mångfald. Utvecklingsmålen väver samman alla delar av hållbarhet (ekologisk, social och ekonomisk) och gör det ur ett globalt perspektiv. Knutet till varje mål finns delmål och metoder som hjälper till att förtydliga vad som behöver göras. Målen är uppsatta för att uppnå fyra saker till år 2030.

- Att avskaffa extrem fattigdom
- Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Att främja fred och rättvisa
- Att lösa klimatkrisen

Bild 1. 17 globala mål för hållbar utveckling

Bildkälla: <https://www.globalamalen.se>

¹ <https://globalamalen.se>

Sveriges miljömål²

Sveriges miljömål, beslutade av riksdagen 1999, är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen.

Miljömålssystemet innehåller ett generationsmål, sexton miljö kvalitetsmål och ett antal etappmål. Generationsmålet anger att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd som miljöarbetet ska leda till. Miljö kvalitetsmålen har tydlig inriktning på ekologisk hållbarhet och är anpassade efter svenska förhållanden.

Arbetsprocessen kring miljö kvalitetsmålen är väl utarbetad. Det finns mätbara mål, etappmål, indikatorer, ansvariga myndigheter och en löpande uppföljningsprocess. Miljö målen har hittills följts upp mot år 2020. Nästa hållpunkt blir år 2030 som sammanfaller med året för de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Bild 2. Sveriges 16 miljö kvalitetsmål

Bildkälla: <https://www.sverigesmiljomal.se/>

Planetära gränser³

Planetära gränser beskriver nio globala processer med gränsvärden som inte får överskridas. Överskrider vi de planetära gränserna rubbar vi olika typer av ekologiska system som skapar förutsättningar för att människan kan leva på jorden och hamnar i ett nytt stadie som är oåterkalleligt. Även om gränserna är satta på en global nivå måste alla hjälpas åt så att de inte överskrids.

² <https://www.sverigesmiljomal.se/>

³ <https://science.sciencemag.org/content/347/6223/1259855.abstract?sid=dfa11d32-2e0b-429c-8511-93599a57c048>

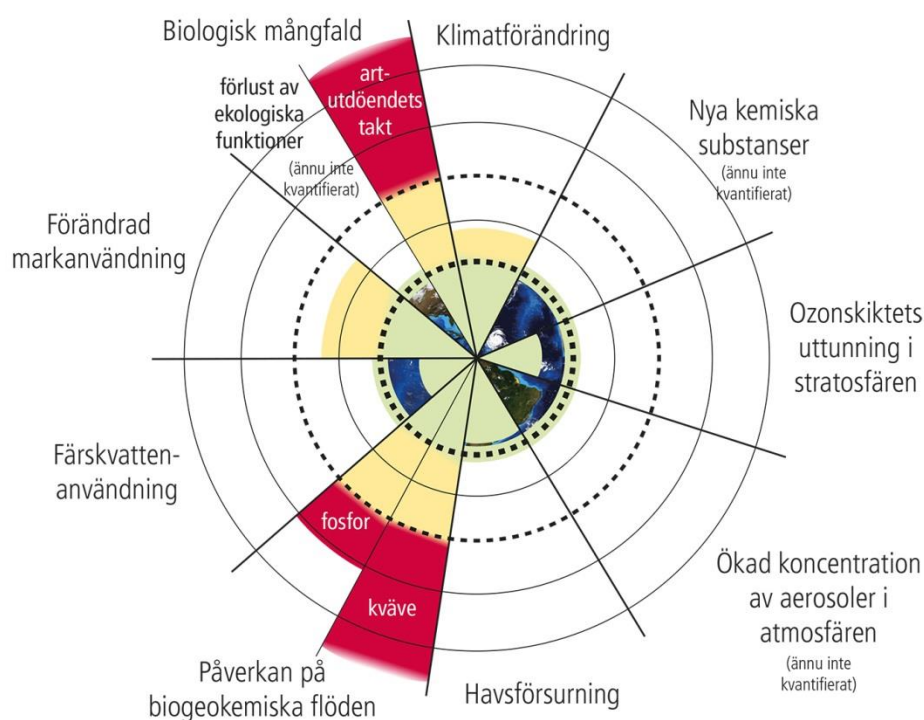

Bild 3. De nio globala processerna i modellen Planetära gränser

De nio globala processerna är:

- 1) Klimatförändring
- 2) Förlust av biologisk mångfald
- 3) Ozonskiktets uttunning i stratosfären
- 4) Havsförurning
- 5) Biogeokemiska flöden (fosfor- och kvävecykler)
- 6) Förändrad markanvändning (till exempel avskogning)
- 7) Färskvattenanvändning
- 8) Aerosoler i atmosfären (mikroskopiska partiklar i atmosfären som påverkar klimatet och levande organismer)
- 9) Nya kemiska substanser (till exempel organiska föroreningar, radioaktivt material, nanomaterial och mikroplaster)

Ekologiskt fotavtryck⁴

Ekologiskt fotavtryck är en viktig utgångspunkt som handlar om miljöpåverkan som beror på invånarnas konsumtion av varor och tjänster. Fotavtrycket ger en bild över vilka resurser som tas i anspråk och hur balansen ser ut mellan de mänskliga aktiviteternas efterfrågan och naturens utbud. Om alla på jorden konsumerar såsom Sveriges medelinvånare skulle det behövas ca 4 jordklot. För att leva inom planetens gränser ska jordens befolkning hålla sig inom ett jordklot.

⁴ <https://www.footprintnetwork.org/>

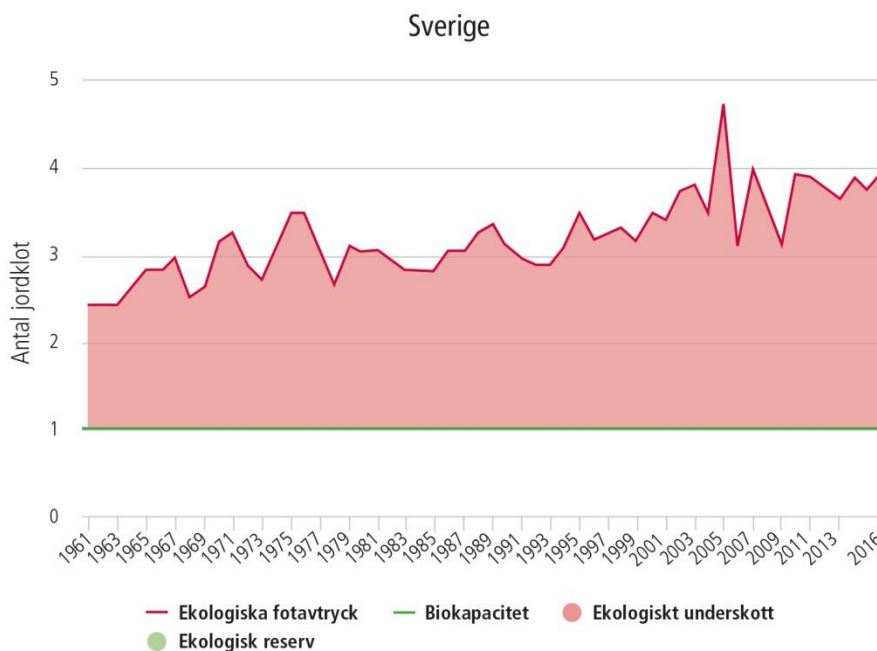

Bild 4. Sveriges ekologiska fotavtryck

Datakälla: data.footprintnetwork.org

I programmet används ekologiska fotavtryck på individnivå (per person) och kommer att jämföras med att vi behöver hålla oss inom ett jordklot vilket motsvarar 1,7 globala hektar per person. Det kommer inte att göras någon jämförelse med andra länders ekologiska fotavtryck.

Hur modellerna kompletterar varandra

De globala målen för hållbar utveckling väver samman alla delar av hållbarhet (ekologisk, social och ekonomisk) och gör det ur ett globalt perspektiv. Flera av de globala utmaningarna innebär utmaningar inom miljö- och klimatområdet som behöver hanteras även av oss i Sverige. Det görs genom det svenska miljömålssystemet. Sveriges miljökvalitetsmål är basen i Västerås arbete med den ekologiska hållbarheten.

Om de svenska miljökvalitetsmålen uppfylls har Västerås på ett bra sätt bidragit till de planetära gränserna sett till de utsläpp och den påverkan som sker inom landets gränser. De planetära gränserna signalerar vilket miljöarbete som är mest akut på det globala planet och kan hjälpa till att prioritera vårt arbete. De planetära gränserna har också haft stort genomslag på den internationella arenan.

Ekologiska fotavtryck tillför något som ofta saknas i traditionellt miljöarbete – konsumtionsperspektivet. I det ekologiska fotavtrycket ingår all påverkan kopplat till de varor och tjänster som konsumeras, även utsläpp som sker i andra delar av världen. Sveriges miljöpåverkan i andra länder är mycket hög och det är viktigt att vi tar ansvar för all miljöpåverkan vi orsakar oavsett var den uppstår.

Mål och målområden

Programmet har ett övergripande mål:

Västerås är långsiktigt ekologiskt hållbart senast år 2045

År 2045 har det lett fram till att:

- Västerås inverkan på miljö- och klimatförändringar kontinuerligt har minskat
- Västerås påverkan på miljön ligger inom de planetära gränserna
- Västeråsarnas ekologiska fotavtryck är på en hållbar nivå

Tre målområden

Program för ekologisk hållbarhet fokuserar på tre målområden där vi som kommun påverkar miljön antingen genom konsekvenser av beslut som tas, förutsättningar vi ger våra invånare, eller hur vi bedriver vår egen verksamhet.

Under varje målområde finns en beskrivning av vad området handlar om och en målbild över vad som önskar ha uppnåtts inom området till år 2045. Det finns en punktlista med vilka förändringar som krävs gemensamt i samhället till år 2030 för att ge förutsättningar att nå det övergripande målet år 2045. År 2030 har valts då det sammanfaller med målåret för de globala målen samt att det är rimligt med ca 10 års perspektiv för att kunna uppmäta förändringar. Som komplement på kortare sikt finns handlingsplanerna som har en genomförandetid på 3-5 år. Slutligen finns också en punktlista över vad koncernen Västerås stad ska göra fram till år 2030 för att nå det övergripande målet till år 2045. Punkterna avser den egna verksamheten samt frågor som kommunen har rådighet över.

PROGRAMMETS TRE MÅLOMRÅDEN

Samhällsplanering och infrastruktur

Den bebyggda miljön i och kring Västerås ska utvecklas på ett ekologiskt hållbart sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Människor ska kunna bo, leva och förflytta sig på ett hållbart sätt. Ekologisk hållbarhet ska genomsyra all samhällsplanering, byggande och infrastruktur i och kring Västerås år 2045.

Värna och utveckla naturvärden

Naturen lokalt i och kring Västerås ska värnas. Det innebär exempelvis att gynna djur och växtlighet, att utveckla naturområden och använda naturtillgångar långsiktigt. Det innebär också att sluta med skadliga utsläpp till luft, mark och vatten samt att skadliga ämnen inte sprids i miljön så att ekologisk hållbarhet nås till år 2045.

Konsumtion och engagerade invånare

En stor del av den miljöpåverkan som västeråsarna orsakar sker på andra platser än i Västerås och beror på konsumtion av varor och tjänster. Både den offentliga och den privata konsumtionen behöver förändras, så att västeråsarnas ekologiska fotavtryck minskar till en hållbar nivå till år 2045.

Samhällsplanering och infrastruktur

Samhällsplanering och infrastruktur handlar om hur den bebyggda miljön i och kring Västerås ska utvecklas på ett ekologiskt hållbart sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Den bebyggda miljön och dess infrastruktur ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö där natur- och kulturvärden tas tillvara och utvecklas.

Det ökande invånarantalet och utbredningen av bebyggelsen i Västerås är både en utmaning och en möjlighet. Utbredningen skapar ett högre tryck på Västerås naturtillgångar och på platser där material och energi hämtas. Samtidigt gör närheten i tätorten att infrastrukturen kan användas mer effektivt. Västerås ska vara en attraktiv och hållbar stad att bo, verka och leva i. Det ska genomsyra samhällsplanering och infrastruktur och ge Västerås möjlighet att växa hållbart.

Målbild Västerås 2045

I Västerås har vi en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur. Det innebär att byggnader, anläggningar och verksamheter samt användning, förvaltning och omvandling av bebyggelse sker med god hushållning av energi, mark, vatten och andra resurser. Det finns ett samband mellan tätorten Västerås och landsbygden omkring som är sammanhållet och hållbart planerat utifrån alla hållbarhetsperspektiv. Oavsett om man bor i tätorten eller på landsbygden ska förutsättningar finnas för att kunna leva hållbart.

Stadsdelarna bidrar till att invånarna kan leva ekologiskt hållbart. Bostäder är planerade och utvecklade för att vara klimatsmarta, kemikaliesmarta och resurseffektiva. I stadsdelarna finns natur- och grönområden samt funktionella ekologiska nätverk med god kvalitet och tillgänglighet. Ljud- och ljusmiljön är genomtänkt och främjar en hållbar miljö utan inverkan på den naturliga dygnsrytmen. God planering av stadsdelarna gör att behovet av transporter är lågt. Det är enkelt, säkert och effektivt att ta sig fram på ett hållbart sätt i hela kommunen. I Västerås finns en kollektivtrafik som är miljöanpassad, energieffektiv och tillgänglig och som gör att västeråsarna kan förflytta sig till alla stadsdelar, serviceorter och även regionalt.

Västerås stad har i samarbete med berörda parter en långsiktig planering där näringsliv och företag är lokaliserade så att verksamheternas påverkan på den ekologiska hållbarheten är låg. Transporter till, från och inom Västerås sker med minimal ekologisk påverkan. Den rena luften och de låga bullernivåerna i Västerås är ett resultat av transportsystemets omställning och god planering av den fysiska miljön.

Infrastruktur som energisystem, avfallshantering, dagvattenhantering, vatten- och avloppsförsörjning är integrerad i samhällsplaneringen och utformad för låg resursanvändning. Infrastrukturens utformning tar också hänsyn till natur- och kulturmiljön samt har ingen negativ klimatpåverkan. Exempelvis är vatten- och avloppslösningarna cirkulära och bidrar till att inga skadliga utsläpp sker till Mälaren. Produktion och tillförsel av energi är utformad och optimerad utifrån ekologiskt hållbara energilag och har en resurseffektiv energianvändning. Den digitala infrastrukturen ger förutsättningar för en ekologiskt hållbar utveckling.

Den tekniska utvecklingen har varit en förutsättning för att lösa många av de ekologiska problemen. Västerås är ett kunskapscentrum för hållbar energiteknik och uppvisningsplats för hållbara innovationer. Detta har förverkligats genom god samverkan mellan näringsliv, offentliga aktörer, akademi och den teknik- och innovationsanda som präglar Västerås.

I SAMHÄLLET KRÄVS GEMENSAMT TILL ÅR 2030

- Ökad andel persontransporter med gång-, cykel- eller kollektivtrafik.
- Ökad andel fossilfria och energieffektiva transporter.
- System och åtgärder för att främja fossilfria personbils- och godstransporter.
- Utfasning av all kol, olja och naturgas för energiproduktion.
- Flera byggnader som är energi- och resurseffektiva sett ur ett systemperspektiv samt anpassade till den aktuella platsen.
- Nybyggnation och renovering som utförs med byggvaror och byggmaterial som är ekologiskt hållbara ur ett livscykelperspektiv.
- Inga skadliga föroreningar till luft, mark och vatten som kan påverka människors hälsa och den biologiska mångfalden.
- System utformade för materialhantering som fokuserar på att minimera, återanvända och återvinna i syfte att garantera cirkulära flöden eller lokala kretslopp.

DEN KOMMUNALA KONCERNEN SKA TILL ÅR 2030

- Utveckla ekologiskt hållbara stadsdelar och serviceorter som främjar människors hälsa och miljö.
- Integrera ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden i planeringsprocessen samt vid byggande och förvaltning.
- Främja och utveckla parker, grönområden och tätortsnära natur.
- Bevara och utveckla ekosystemtjänster och biologisk mångfald i den bebyggda miljön.
- Säkerställa tillgång till miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga kollektivtrafiksystem.
- Säkerställa tillgång till attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar.
- Planera så att transporter kan utföras fossilfritt och resurseffektivt.
- Se till att energitillförsel och användning av energi sker resurseffektivt ur ett system- och livscykelperspektiv, utan fossila utsläpp och verka för upptag av koldioxid från atmosfären.
- Planera och projektera så att nybyggnation och renovering av byggnader som ägs av kommunen eller kommunalt bolag:
 - är energi- och resurseffektiv sett ur ett systemperspektiv
 - utförs med byggvaror och byggmaterial som är kemikaliesmarta och ekologiskt hållbara ur ett livscykelperspektiv.
- Investera i effektiv och hållbar teknik för olika infrastrukturlösningar.
- Medverka i utvecklingen av digital infrastruktur som bidrar till en ekologiskt hållbar utveckling.
- Säkerställa god luftkvalitet.
- Underlätta för en god tillgång till attraktiva utbud av cirkulära varor, tjänster och materialflöden som erbjuds av externa aktörer.
- Vara en tydlig beställare av system för materialhantering som möjliggör att klättra i avfallstrappan.

Värna och utveckla naturvärden

Ekologisk hållbarhet förutsätter en natur i balans vilket innebär ett ansvar att förvalta naturen väl. Ekosystemens balans och förmåga till återhämtning (resiliens) försämras fortlöpande och delar av den biologiska mångfalden har gått förlorad. När de naturliga livsmiljöerna försvinner genom ökad exploatering och ensidigt eller ökat brukande av marken (habitatförlust) leder det till att djur och växter har svårt att kunna leva och sprida sig i landskapet. Även klimatförändringar, ökad användning av miljögifter och spridning av invasiva främmande arter är stora hot mot den biologiska mångfalden och ekosystemen.

Natur- och kulturvärden, som rent vatten, frisk luft och levande natur, är viktiga tillgångar för människan i både landskap och stadsmiljö. Värdefulla områden och arter behöver en långsiktigt hållbar förvaltning så att natur- och kulturvärden bevaras samtidigt som människans behov av rekreation tillgodoses. När naturresurser används ska det ske på ett hållbart sätt så att ekosystemen kan behålla sina funktioner och den biologiska mångfalden i våra landskap bevaras. Många kulturmiljöer i odlingslandskapet är även intressanta att bevara eller restaurera då vårt långvariga brukande är förknippat med en rik biologisk mångfald.

Ekosystemtjänster är nyttor som vi människor får från naturens arbete. Det är bland annat bin som pollinerar grödor, växter som renar luft och grönytor som renar dagvatten. Det är också god odlingsmark där vi producerar lokala livsmedel och levande skogar från vilka vi får virke. Ekosystemtjänsterna är livsnödvändiga för oss människor och är grunden i vår välfärd men är ofta osynliga när beslut fattas i samhället. För att ekosystemtjänsterna ska fungera behövs en rik biologisk mångfald och att ekosystemen har en god förmåga att återhämta sig vid förändringar (resiliens). Det behövs också en fungerande grön och blå infrastruktur där djur och växter kan sprida och förflytta sig mellan olika naturområden i landskap och stadsmiljöer genom funktionella ekologiska nätverk.

Målbild Västerås 2045

Västerås har en långsiktigt hållbar naturmiljö med rik biologisk mångfald och väl fungerande ekosystem nu och i framtiden. Flera värdefulla områden är bevarade och bjuder på en stor variation av friluftsupplevelser som främjar hälsa och välbefinnande. Här kan västeråsaren vistas i natur- och kulturområden tillgänglig för alla. Skyddade områden ingår som en integrerad del av landskapet. Det är tydligt hur dessa områden levererar ekosystemtjänster i form av exempelvis pollinerande insekter, rekreation och vattenhållande förmåga. Samtidigt ingår områdena som noder i funktionella ekologiska nätverk som sträcker sig utanför de skyddade områdena.

Västeråsarens behov av attraktiva natur- och kulturområden i och kring staden är en självklarhet i samhällsplaneringen. Kunskapen om ekosystemtjänsternas nyttor gör att vi fattar medvetna beslut om användningen av kommunens markområden som påverkar den gemensamma livskvaliteten i positiv riktning. Grönområden i stadsmiljön fungerar som effektiva länkar mellan olika naturområden.

Mark och vatten brukas med insikten att naturtillgångarna ska räcka även i framtiden. Fiske-, jord- och skogsbruk bedrivs med hänsyn till att bevara artrikedomen. Vårt grundvatten och vatten i sjöar och vattendrag har en god vattenkvalitet och säkrar försörjningen av dricksvatten. I och kring vattenmiljöerna finns en stor variation av livsmiljöer som gynnar ett varierat växt- och djurliv. Sjöar och vattendrag används till bad och rekreation. Luften vi andas är ren och skadar inte människans hälsa, djur, växter eller kulturvärden. Markområden som tidigare varit förorenade är behandlade vilket har minskat risken för negativ påverkan på människa och miljö. Arter som varit hotade har återhämtat sig och värdefulla livsmiljöer har återställts. Den påverkan som våra aktiviteter har på Mälaren, som både är en resurs och mottagare för mänskliga aktiviteter, har minskat.

I SAMHÄLLET KRÄVS GEMENSAMT TILL ÅR 2030

- Minskad miljöbelastning på Mälaren.
- Gemensamt ansvarstagande av samhällets aktörer för att uppnå god ekologisk och kemisk status för vatten.
- Att västeråsarna känner till och på ett ekologiskt hållbart sätt använder möjligheterna till friluftsliv som erbjuds i kommunen.
- En hållbar förvaltning och en effektiv användning av naturresurser.
- Bevarande, återställande och hållbart användande av ekosystem på land och i vatten och deras ekosystemtjänster.
- Hållbara system för livsmedelsproduktion som bidrar till att upprätthålla ekosystemen och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.

DEN KOMMUNALA KONCERNEN SKA TILL ÅR 2030

- Skydda yt- och grundvatten i planerings- och tillsynsarbete.
- Eliminera spridning av oönskade ämnen till vatten från den kommunala verksamheten.
- Tillgängliggöra natur- och kulturområden för alla västeråsare.
- Bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden för kommande generationer.
- Kompensera för ianspråktagen mark för att trygga den biologiska mångfalden.
- Använda lämpliga delar av koncernens mark och byggnader för att bidra till biologisk mångfald.
- Utveckla den gröna och blå infrastrukturen så att växter och djur har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden
- Stärka arbetet med ekosystemtjänster och biologisk mångfald.
- Hindra spridning av invasiva arter.
- Öka inlagring av kol i mark och biomassa.
- Bidra till att de genetiska resurserna för husdjurens lantraser bevaras.
- Skydda luft, mark, vatten och människors hälsa mot utsläpp, föroreningar och skadliga ämnen genom ett effektivt tillsynsarbete.
- Efterbehandla förorenade markområden som kommunen ansvarar för.
- Främja invånarnas kunskap om biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Konsumtion och engagerade invånare

Konsumtion av varor och tjänster orsakar idag en ekologisk påverkan som gör att det skulle behövas mer än fyra jordklot⁵ om alla jordens invånare konsumerade på samma nivå som i Sverige och Västerås. För att minska denna påverkan krävs en omställning till cirkulära och resurseffektiva materialflöden för både miljön och vår hälsa.

Ett växande Västerås innebär utmaningar men också möjligheter att minska miljöpåverkan från ett större antal människor. Tillgång till bra och tillförlitlig miljöinformation ökar kunskapen om konsumtionens miljö- och hälsoeffekter och bidrar till att västeråsarna kan minska den ekologiska belastningen. I Västerås ska det vara lätt att veta hur man agerar på bästa sätt.

Konsumtionen och dess påverkan på den ekologiska hållbarheten är ett gränsöverskridande problem. Det medför att om västeråsarna och näringslivet i Västerås är med och bidrar till att ställa om till en mer hållbar konsumtion och produktion får det positiva effekter på den ekologiska hållbarheten även utanför Sveriges gränser.

Målbild Västerås 2045

Förutsättningarna för en hållbar livsstil och konsumtion är goda i Västerås. Vi var tidiga med att driva på utvecklingen mot mer hållbar resursanvändning och västeråsarna är medvetna konsumenter som tar miljöriktiga beslut. Konsumtionen i Västerås är nu ekologiskt hållbar och möjliggör att jordens resurser räcker till alla. Material flödar cirkulärt och resurser återanvänds eller återvinns effektivt. Produkter delas ofta mellan flera invånare.

Varor och kemiska produkter som säljs i eller levereras till Västerås är ekologiskt hållbara. Det innebär att de inte innehåller ämnen som är skadliga för hälsan, naturen och den biologiska mångfalden. I Västerås finns det också god tillgång till information, digitala verktyg och plattformar som gör det enkelt att konsumera hållbart.

Näringslivet ligger i framkant och har utvecklat flera nya affärsmodeller som bygger på cirkulära lösningar, delningsekonomi och effektiva system för materialflöden. Här bidrar de gröna och blå näringarna som fiske-, jord- och skogsbruk med effektiva lösningar till ett hållbart samhälle och fungerande kretslopp.

I SAMHÄLLET KRÄVS GEMENSAMT TILL ÅR 2030:

- Innovation, design och teknisk utveckling för produkter, varor och tjänster som är ekologiskt hållbara, resurseffektiva och fria från skadliga ämnen.
- Hållbara och resurseffektiva affärsmodeller som en viktig del i ekonomin.
- Information, medvetenhet och kunskapshöjande aktiviteter som gör det lätt att leva hållbart.

⁵ <https://www.footprintnetwork.org/>

- Möjliggöra att alla studerande får kunskaper och färdigheter för att främja hållbar utveckling och hållbara livsstilar i enlighet med gällande läroplaner och motsvarande.
- Minimerat matsvinn längs hela livsmedelskedjan.
- Åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.
- Hållbara resor.
- Ökad material- och energieffektivisering hos invånare och företag.

DEN KOMMUNALA KONCERNEN SKA TILL ÅR 2030

- Säkerställa resurseffektiv och hållbar konsumtion utan skadliga ämnen genom hela upphandlings- och inköpsprocessen.
- Verka för ett hållbart näringsliv med effektiv resursanvändning och fler rena och miljöanpassade tekniker och processer.
- Tillsammans med samarbetspartner stimulera utveckling av tillämpliga initiativ kring delningsekonomi som kan vara initierade av såväl Västerås stad, näringsliv och civilsamhället som av invånarna själva.
- Erbjuder rådgivning, information och inspiration för minimal eller positiv ekologisk påverkan samt för att minska energianvändningen och minska effektbehovet i Västerås.
- Främja och använda digitala lösningar som styr mot en ekologiskt hållbar utveckling.

Genomförande och uppföljning

Program för ekologisk hållbarhet uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med ekologisk hållbarhet i Västerås Stad. Kommunfullmäktige är ytterst ansvariga för programmet. Alla nämnder och styrelser i koncernen Västerås stad har ett ansvar att utifrån sin roll och verksamhet bidra till att uppfylla programmets mål och ambitioner samt att minimera sin miljöpåverkan från verksamheten.

Det är ett långsiktigt genomförande som sker med en kontinuerlig process. Programmet konkretiseras och omsätts i handlingsplaner som hanterar olika ämnesområden. Handlingsplanerna beskriver mer detaljerat strategier, mål, åtgärder och ansvar för respektive område i tidsperspektivet 3-5 år.

En samlad rapport av arbetet med ekologisk hållbarhet utifrån programmets utgångspunkter och antagna handlingsplaner samt en bedömning av den ekologiska statusen i Västerås ska årligen lämnas till kommunfullmäktige. Ansvaret för att rapportering sker ligger hos kommunstyrelsen men nämnder och styrelser har ett ansvar att lämna underlag till rapporten utifrån de handlingsplaner eller områden man ansvarar för.

Eftersom ekologisk hållbarhet är en förutsättning för social och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att de ekologiska målen kan uppfyllas. I Västerås stads egna verksamheter ska miljöarbetet finnas med som en naturlig del i verksamheten och besluten. Programmet är således en viktig utgångspunkt vid framtagande av alla andra styrande dokument i Västerås stad oavsett område.

Vår största indirekta miljöpåverkan är konsekvenser av de beslut som fattas. Om en verksamhet eller ett beslut verkar i motsatt syfte till programmets mål ska konsekvenserna tydliggöras enligt den ordinarie ärendeprocessen. Konsekvenserna ska klargöras av den organisation som ansvarar för verksamheten eller beslutet under rubriken Hållbar utveckling i tjänsteutlåtandet. Genom att klargöra både positiva och negativa konsekvenserna för miljön i varje beslut kan vi förbättra vårt arbete för en ekologiskt hållbar utveckling.

Miljöarbetet och strävan efter en långsiktigt hållbar utveckling är naturligtvis inte bara ett ansvar för koncernen Västerås stad. En förutsättning för att lyckas ställa om till ett hållbart samhälle är att öka kunskapen om vad ekologisk hållbarhet innebär och att engagera alla i Västerås. För det behövs samverkan och kunskapsutbyten mellan kommunen och andra offentliga aktörer, näringsliv, invånare och civilsamhället så att vi tillsammans kan utveckla, känna delaktighet och ta ansvar för vår gemensamma miljö.

Miljöpolicy

Alla medarbetare och verksamheter i koncernen Västerås stad (förvaltningar och helägda bolag) ska veta hur de kan bidra till ökad ekologisk hållbarhet i det dagliga arbetet. I miljöpolicyen beskrivs de principer och vägval som ska följas. Program för ekologisk hållbarhet ska ligga som grund för beslutsprocesserna samt verksamheterna som bedrivs i koncernen.

I Västerås stad ska vi ständigt förbättra vårt arbete för ekologisk hållbarhet, ständigt sträva efter resurseffektiva och cirkulära flöden och uppfylla tillämplig miljölagstiftning och andra krav⁶.

Alla våra verksamheter använder rätt energimängd och rätt mängd material. Det material och den energi som används kommer från fossilfria och förnybara källor så långt det är möjligt. Materialet bidrar inte till spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen samt går att återanvända eller återvinna.

Det innebär att:

- Ständigt energieffektivisera, öka andelen förnybar energi och minska andelen fossilbaserad energi i såväl bostäder, lokaler som fordon och transporter.
- Aktivt minska innehållet av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter i kommunens verksamheter och kommuninvånarnas vardag.
- Fasa ut onödig användning av kemikalier, förbrukningsvaror, engångsartiklar och plast.
- Upphandling och inköp är ett strategiskt verktyg som är en förutsättning för att kommunens mål uppfylls och som alltid ska användas.
- Innan nyinköp analysera om varan behövs, om funktionen kan uppnås på annat sätt eller om den redan finns internt i organisationen.
- Vid upphandling välja varor med god kvalitet, varor som går att återanvända och som inte innehåller miljö- och hälsoskadliga ämnen.
- Följa riktlinje för tjänsteresor i Västerås stad.
- Källsortera avfall som uppkommer i verksamheten.

⁶ Exempelvis annan lagstiftning, branschstandarder, intressentkrav och liknande.

Ordlista

Avfallstrappa	Beskriver i vilken ordning olika metoder för att behandla avfall bör användas. I första hand ska avfall minimeras därefter återanvändas, återvinnas, energiutvinnas och sist deponeras.
Biogeokemiska flöden	Vetenskapen om biologiska, geologiska, kemiska och fysikaliska processer som styr de kemiska grundämnenas och föreningarnas flöden i naturen.
Biologisk mångfald	Variationsrikedom bland alla typer av levande organismer som till exempel växter och djur. Innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.
Biomassa	Materia som ingår i levande organismer.
Dagvatten	Regn- och smältvatten samt dräneringsvatten som leds bort från tak, gator, parkeringar och andra hårdgjorda ytor.
Delningsekonomi	Innebär olika lösningar för att hyra, dela eller låna saker istället för att själv äga dem.
Ekologi	Den del av biologin som undersöker hur djur och växter lever och samspelar och hur deras levnadssätt är beroende av och anpassat till yttre förhållanden som till exempel klimat och jordmån.
Ekosystem	Allt som lever och alla livsmiljöer inom ett område, till exempel en skogsdunge och alla dess djur och växter samt marken, vattnet och klimatet. Ekosystem kan också vara ett träd eller omfatta hela jordklotet.
Ekosystemtjänster	Ekosystemtjänster är nyttor som vi människor får från naturens arbete till exempel bin som pollinerar grödor eller växter som renar luft. Vattenrening och en vacker natur är andra exempel på ekosystemtjänster.
FN	Förenta nationerna
Fossila utsläpp	Utsläpp från förbränning av fossila bränslen som olja, kol och naturgas.
Fossilfri energi	Energi som inte produceras direkt från fossila bränslen som olja, kol eller gas. Vanligen kärnkraft och förnybar energi.
Förnybar energi	Energi från källor som kontinuerligt förnyas som sol, vind, vatten och biobränslen.
Försurning	Utsläpp av sura ämnen som till exempel syror och svaveldioxid vilket leder till en pH-sänkning i mark och vatten.
Grundvatten	Vatten som utgör den underjordiska delen av vattnets kretslopp i naturen.
Grön och blå infrastruktur	Nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.
Hållbar utveckling	Hållbar utveckling är en utveckling som "... tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov" (FN 1987, Brundtland-kommissionen).
Infrastruktur	Anläggningar och strukturer som säkrar grundläggande

	funktioner i samhället. Till exempel system för transport av varor, personer och tjänster samt för energi och information.
Invasiva arter	Främmande arter som hotar den biologiska mångfalden genom att de sprider sig i miljön och orsakar problem för inhemska växter och djur, ekosystem och även för människors hälsa och för samhället.
Klimat	Beskrivning av vädrets långsiktiga egenskaper mätt med statistiska mått.
Klimatförändring	Variationer av jordens klimat över tiden, lokalt eller globalt.
Koldioxid	Koldioxid, CO ₂ , är en gas som finns naturligt i jordens atmosfär. Koldioxid frigörs vid förbränning av kolbaserade ämnen som till exempel fossila bränslen och biobränslen då ämnets kol reagerar med luftens syre.
Konsumtion	Förbrukning av varor och tjänster.
Mikroplast	Plastpartiklar som är mindre än 5 millimeter.
Miljölednings-system	Verktyg för att effektivisera och rationalisera företags och organisationers miljöarbete.
Nanomaterial	Ämnen med minst en dimension i storleksintervallet 1 – 100 nanometer där en nanometer är en miljondels millimeter. Det kan röra sig om ämnen som förekommer i flak, i nålformiga strukturer eller i partikelform.
Naturresurs	Tillgångar som existerar i naturen utan människans inblandning men som vi människor utnyttjar.
Ozonskikt	Skikt i jordens atmosfär på ungefär 20–45 kilometers höjd.
Resiliens	Långsiktig förmåga hos ett system att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas.
Samhällsplanering	Utveckling av bebyggelse, service, kommunikationer, infrastruktur och miljö. Samhällsplanering inbegriper stadsplanering och hur samhällsintressen skall utvecklas.
Skadliga ämnen	Ämnen med en skadlig inverkan på miljön när de släpps ut. T.ex. kemikalier, bekämpningsmedel.
Systemperspektiv	Att förstå och ta hänsyn till hur våra beslut påverkar omvärlden och tvärt om.
Stratosfär	Skikt i atmosfären cirka 10-50 kilometer från jordens yta.
Ytvatten	Vatten som finns på jordens yta i sjöar, vattendrag, hav och våtmarker.

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se